

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Севджихан Ахмедова Елюбова,
професор в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление 3.2. Психология
(Психология на развитието в детска и юношеска възраст)
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“

върху научните трудове за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност професор,
в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление 3.2. Психология, обявен в Държавен вестник, бр.87 / 17.10.2023г.,

с кандидат доц. д-р Елена Петрова Андонова, Нов български университет

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „професор“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, е обявен от Нов български университет, ДВ бр. бр.87 / 17.10.2023г. Рецензията е възложена по решение на Научното жури, определено със Заповед № 3-РК-50/30.11.2023 г. на Ректора на НБУ.

Единствен кандидат по конкурса е доц. д-р Елена Петрова Андонова от Нов български университет. Подадените документи отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност „професор“.

Информация за кандидата

Доц. д-р Елена Андонова завършва Софийския университет със специалност „английска филология“, а по-късно защитава докторантура по лингвистика в Университета в Кардиф, Уелс през 1999 г. От 1990 до 1994 година е преподавател в Атлантическия колеж, Великобритания, след което започва работа в департамента по когнитивна наука и психология в НБУ. Между 2005 и 2010 година работи в Университета в Бремен, Германия, където води дисциплини като Психолингвистика, Социална психология на езика, Увод в социолингвистиката, Двуетичното съзнание и др. През 2013 година се хабилитира като доцент в професионално направление 3.2. Психология в НБУ. Основните ѝ научни интереси и приноси са в три изследователски посоки – психолингвистика, включително междуезикови сравнения на обработка на езикова информация; пространствено познание и комуникация; усвояване на език в детска възраст. Образователният профил и натрупаният професионален опит от доц. д-р Елена Андонова в системата на висшето образование като преподавател, ръководител и участник в научно-изследователски проекти са в съзвучие с изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.2. Психология, съгласно чл. 60, ал. (1), т. 1 и т. 2 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените по конкурса научни трудове не повтарят трудовете, посочени за заемане на академичната длъжност „доцент“.

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет

Справката за изпълнение на минималните национални изисквания от страна на кандидата доц д-р Елена Петрова Андонова, за заемане на академична длъжност професор, съгласно ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и изискванията в Приложение №2 от Наредба за развитие на академичния състав на НБУ, показва следните представени доказателства:

Група А. Показател 1. Доц. д-р Елена Петрова Андонова има защитена ОНС „доктор“ в професионално направление: 2.1. Филология. Специалност: Германски езици.

Група В. Показател 3. Кандидатът представя хабилитационен труд – монография: Андонова, Е. (2022) Ранно езиково развитие. Граматика. София: Издателство на НБУ. ISBN - 978-619-233-205-1; COBISS.BG-ID – 54248968.

Група Г. Кандидатът е представил за рецензиране научна продукция в обем от 30 публикации, в това число 10 статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация – осем, от които в съавторство, 19 статии и доклади, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – десет, от които в съавторство и 1 студия (в съавторство), публикувана в научно издание, което е реферирано и индексирано в

световноизвестни бази данни с научна информация. Представените от кандидата доказателства в тази група от показатели надхвърлят минималните изисквани точки.

Група Д. Доц. д-р Елена Петрова Андонова представя 37 цитирания в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове. Представените от кандидата доказателства в тази група показатели надхвърлят минималните изисквани точки.

Група Е. В тази група от показатели кандидатът представя доказателства за ръководство на успешно защитили докторанти, участия в национални и международни научни и образователни проекти, както и ръководство на 2 национални и 6 международни и научни и образователни проекта.

По показателите в **групи Ж, З и И**, доц. д-р Елена Петрова Андонова покрива изискванията съгласно Приложение №2 към Наредба за развитието на академичния състав на НБУ.

Налице е категорично съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет за заемане на академичната длъжност професор в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология.

II. Изследователска дейност и резултати

1. *Оценка на монографичния труд, включваща оценка на научните и научно-приложните приноси на автора.*

Представената авторска монография: *Андонова, Е. (2022) Ранно езиково развитие. Граматика. София: Издателство на НБУ. ISBN - 978-619-233-205-1; COBISS.BG-ID – 54248968.*, съдържа всички реквизити за научен труд според изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България. Монографията „Ранно езиково развитие.Граматика.“ представя пълно и всестранно изследване на усвояването на граматиката на езика в периода на ранното детство, с данни от голяма извадка, включваща 512 деца. Представеното изследване на ранното езиково развитие, особено по отношение на усвояване на граматиката, е оригинален принос в областта на психолингвистичните проучвания в България. Съдържанието на монографията е разпределено в девет глави, списък с използвана литература от 196 източника и две приложения на съдържанието на изследователския инструментариум. Въпреки подробното представяне на теоретичните подходи, на които стъпва изследването и обзорът на видовете изследователска методология в областта на ранното езиково развитие, интерес представлява емпиричното проучване, с което се извежда възрастовата траектория на усвояване на граматичните конструкти – употребата на граматични морфемии (окончания на думите за род, число, време и др.) и възникващите през периода на ранното детство езикови умения за съчетаване на думи в изкази с различна синтактична сложност. Научното проучване се отличава със забележителния обем на извадката и предмет на изследването, а също и с анализ на социодемографски фактори (социоикономически статус, полови различия, поредност на раждането на детето), влияещи както върху ранното езиково развитие, така и върху детското развитие като цяло. Съществен научно-приложен принос е и адаптирането на инструмента ВЕРБА – Въпросници за езиково развитие-българска адаптация, който дава възможност за продължаване на проучванията в областта и от други изследователи, а също и за

сравнителен анализ на данни от проучвания, прилагачи МВСДИ в други езикови и културни среди.

2. *Оценка на приносите в останалите приложени публикации, направени след назначаването на академичната длъжност „доцент“.*

Приложени са 30 публикации в рецензирани издания, от които 10 са статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация. В публикациите проличава методологичната компетентност и последователност на доц. д-р Елена Андонова за използване на различни експериментални методи, подходящи за изучаване на езиковото развитие и познавателните психични процеси. Голяма част от представените публикации са в съавторство с други учени, което показва способност за сътрудничество и умения за работа в екип, които са важно условие за успешно реализиране на изследователски проекти в интердисциплинарни области като психологията на развитието и психолингвистиката. Заявените от кандидата приноси в областите ранно детско развитие – психолингвистика на развитието, пространствена комуникация и познание напълно отговарят на съдържанието на представените публикации.

3. *Цитиране от други автори.*

Представени са 37 цитирания, като всички от тях са в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томовете.

4. *Оценка на резултатите от участия в изследователски и творчески проекти и приложение на получените резултати в практиката.*

Професионалните приложни умения на кандидата са доказани през работа по социално значими проектни задания в следните направления:

- Ранно езиково развитие - създаване на езикова скала от широко прилагания в мрежата на ОДЗ на МОН Скрининг-тест за 3-годишни деца.
- Ранно езиково развитие - създаване на езикова скала за 4-5 годишни деца за оценка на въздействието на обучителна програма за деца от ромската общност.
- Създаване на инструменти за измерване на мотивацията за учене, широко прилагани в мрежата на училища на Фондация "Заедно в час" и други училища, техни партньори.
- Създаване на инструменти за измерване на мотивацията и нагласите към ученето на математика, използвани в обучителната мрежа на Института за прогресивно образование.

III. Учебна и преподавателска дейност

1. *Аудиторна и извън-аудиторна заетост, работа в електронния обучителен модул "MOODLE – НБУ", осигуряване на студентски практики и стажове, работа със студенти и докторанти.*

Преподавателската дейност на доц. д-р Елена Андонова се реализира в бакалавърската програма по „Психология“, вкл. обучение на английски език и магистърските програми по

„Когнитивна наука“, „Психология на развитието“ и „Технологии на писмения и устен превод“. Тя води дисциплини като Пространствено познание и комуникация, Психолингвистика, Език, мислене, култура, Основи на когнитивната наука, Развитие на езика в детска възраст, Семинар: емпирични изследвания на ранно детско развитие, Психология на жизнения цикъл и др. Има авторски материали за курсове, предназначени за обучение в електронна среда и качени в Мудъл НБУ: PSYB708, PSYE104, PSYE315, PSYE405, PSYE114, COGM101, COGM016, COGM019, COGM911, DEVM203, DEVM110, DEVM228, ITTM016

Подкрепя участието на студенти от бакалавърските и магистърските програми в изследователски проекти, както и насърчава участието им в научни форуми и подготовката на публикации. Доц. д-р Елена Андонова е научен ръководител при разработване на бакалавърски и магистърски тези, а също е научен ръководител на успешно защитили докторанти. Периодично участва в комисиите за държавни изпити.

2. *Работа с Еразъм-студенти.*

Доц. д-р Елена Андонова има опит като координатор по Еразъм проекти към Департамент „Когнитивна наука и психология“ на НБУ.

3. *Оценки от анкетите на студентите.*

Средната оценка от студентските анкети за последните десет семестъра е мн. добър 4,36 (макс 5.00), по информация на Центъра за качество и оценяване към НБУ.

IV. Административна и обществена дейност

1. *Участие в колективни органи на управление на НБУ.*

От творческата автобиография на доц. д-р Елена Петрова Андонова е видна, нейната административна и управленска ангажираност в дейността на Нов български университет, като от 1995 г. до момента е заемала ръководни позиции в Изследователски център по когнитивна наука, в Департамент „Когнитивна наука и психология“, в Лаборатория по експериментална психология, а също и член на Академичния съвет на НБУ, на Факултетния съвет и на комисии по акредитация и самооценка.

2. *Обществена активност.*

Доц. д-р Елена Андонова е водила публични лекции от името на НБУ и по покана на университети или престижни национални/международни организации:

(2013) Zentrum Allgemeine Sprachwissenschaft (Института по обща лингвистика), град Берлин, Германия

(2013) CEEPUS visitor, Виенския университет, Австрия

(2014) "Spatial Language Modules" Symposium, Hanse-Wissenschaftskolleg, Delmenhorst, Германия, участие като лектор по покана

(2014) Университета в Лион, Франция, по покана на у-т Лион и Макс-Планк института в Наймеген

(2018) Пленарна лекция по покана на логопедичната конференция, Erasmus visitor, Trento, Италия

(2022) Публична лекция в НБУ на тема "Ранното езиково развитие в семеен и

социален контекст"

През 2022 г. със заповед на Министъра на образованието и науката, доц. д-р Елена Андонова участва в междуинституционална работна група за универсален подход за оценка на детското развитие. От октомври 2023 г. се включва и в постоянната междуведомствена работна група за планиране и координиране на политиките за ранно детско развитие към Министерски съвет.

3. Привличане на студенти в програмата.

- Доц. д-р Елена Андонова участва активно в разработването на курсове за бакалавърската програма и магистърските програми по Психология, участва в създаването и администрирането на нова бакалавърска програма, по която са привлечени чуждестранни студенти за университета. Преподава аудиторни курсове на английски език.
- Създава изследователска област, основана на съвременни технологии с измерване на време на реакция в психолингвистиката, вкл. създаването на първата експериментална лаборатория у нас и подготовка на кадри. В тази област са привлечени финансови ресурси и оборудване за НБУ през серия от проекти.
- Въвежда нова методология за изследване на ранното езиково развитие, уникална за България, с подкрепата на Научния борд (Advisory Board) на MBCDI.
- Въвежда нова за България изследователска област – Пространствено познание и комуникация.
- Благодарение на тези нововъведения доц. д-р Елена Андонова е подпомогнала развитието на научни кадри през серия от проекти с външно финансиране, като съвместни изследователски дейности и практики и като научен ръководител на студенти и докторанти.

V. Лични впечатления от кандидата

Нямам непосредствени впечатления от работата на кандидата, но предоставената информация от университета е показателна за това, че доц. д-р Елена Андонова е уважаван от студентите на НБУ преподавател, който ги подкрепя както в учебната дейност, така и в изявите им в различни научни форуми и работа по изследователски проекти. Убедена съм, че Нов български университет би спечелил от дейността на доц. д-р Елена Петрова Андонова на академичната длъжност „професор“.

VI. Мнения, препоръки и бележки по дейността и постиженията на кандидата

Като имам предвид гореизложеното в рецензията, правя следните изводи и заключение:

1. Доц. д-р Елена Петрова Андонова отговаря на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, съгласно Приложение към чл. 1а, ал. 1 на Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България.
2. Има натрупан професионален опит като преподавател и ръководител в сферата на висшето образование, както и като експерт, обучител и изследовател в научни проекти

в предметната област на конкурса, в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност „професор“.

3. Предлага за рецензиране научна продукция със значими научни и практико-приложни приноси.
4. Разпознаваема е като учен и преподавател у нас и в чужбина.

Всичко това ми дава основание за положителна оценка за доц. д-р Елена Петрова Андонова, като кандидат за заемане на академична длъжност „професор“.

В тази връзка заключението ми е, че Научното жури следва да предложи, по реда приет в Нов български университет, доц. д-р Елена Петрова Андонова да бъде избрана за заемане на академичната длъжност „професор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология.

Дата 10.02.2024г.

Подпис

Проф. д-р Севджихан Еюбова